

İSTİKLAL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır parlayacak!
O benimdir, o benim milletimindir ancak!

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül... ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal.
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım;
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbin âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar.
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imânı boğar,
'Medeniyet!' dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın,
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri 'toprak' diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır, atanı.
Verme, dünyâları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şühedâ fişkırarak toprağı sıksan, şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.

Rûhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin ma' bedimin göğsüne nâ-mahrem eli!
Bu ezanlar-ki şehâdetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım.
Her cerîhamdan, İlahî, boşanıp kanlı yaşım;
Fişkırır rûh-ı mücerred gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım!

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet,
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

İÇİNDEKİLER

1. ÖĞRENME ALANI: BİRLİKTE YAŞAMAK

Gruplar ve Roller	7
Kültürel Özelliklere Saygı ve Birlikte Yaşama Kültürü	11
Yardımlaşma ve Dayanışmanın Toplumsal Birlikteliğe Etkisi	16
1. Öğrenme Alanı Sözlüğü ve Etkinlikleri	20
1. Öğrenme Alanı Değerlendirme Testi ve Yazılı Sınava Hazırlık Soruları	25

2. ÖĞRENME ALANI: EVİMİZ DÜNYA

Yaşadığımız İlin Göreceli Konumu	37
Yaşadığımız İilde Doğal ve Beşerî Çevredeki Değişim	44
Yaşadığımız İilde Meydana Gelebilecek Afetlerin Etkileri	51
Ülkemize Komşu Devletler	61
2. Öğrenme Alanı Sözlüğü ve Etkinlikleri	68
2. Öğrenme Alanı Değerlendirme Testi ve Yazılı Sınava Hazırlık Soruları	73

3. ÖĞRENME ALANI: ORTAK MİRASIMIZ

Ortak Miras Ögeleri	85
Anadolu'nun İlk Yerleşim Yerlerinde Sosyal Hayat	91
Anadolu ve Mezopotamya Medeniyetleri	96
3. Öğrenme Alanı Sözlüğü ve Etkinlikleri	106
3. Öğrenme Alanı Değerlendirme Testi ve Yazılı Sınava Hazırlık Soruları	111

4. ÖĞRENME ALANI: YAŞAYAN DEMOKRASİMİZ

Demokrasi ve Cumhuriyetin Temel Nitelikleri	123
Etkin Vatandaşın Özellikleri	129
Temel Haklar, Sorumluluklar	133
Sorunlarımın Çözümünde Başvurabileceğim Kurumlar	138
4. Öğrenme Alanı Sözlüğü ve Etkinlikleri	144
4. Öğrenme Alanı Değerlendirme Testi ve Yazılı Sınava Hazırlık Soruları	149

5. ÖĞRENME ALANI: HAYATIMIZDAKİ EKONOMİ

Kaynakların Verimli Kullanımı	161
Bütçe Oluşturma	168
Yaşadığımız İildeki Ekonomik Faaliyetler	172
5. Öğrenme Alanı Sözlüğü ve Etkinlikleri	178
5. Öğrenme Alanı Değerlendirme Testi ve Yazılı Sınava Hazırlık Soruları	183

6. ÖĞRENME ALANI: TEKNOLOJİ VE SOSYAL BİLİMLER

Teknolojik Gelişmelerin Toplum Hayatına Etkileri	189
Teknolojik Ürünlerin Bilinçli Kullanımı	194
6. Öğrenme Alanı Sözlüğü ve Etkinlikleri	200
6. Öğrenme Alanı Değerlendirme Testi ve Yazılı Sınava Hazırlık Soruları	205

Cevap Anahtarı	207
----------------------	-----

KİTABIMIZDA NELER VAR?

Yaşadığımız İilde Doğal ve Beşeri Çevredeki Değişim

2

Çevremizdeki doğal ve beşeri değişimler, yaşadığımız ili birçok yönden etkiler.

Yaşadığımız yerde yaptığımız bu değişikliklerin olumlu taraflarını olabileceği gibi olumsuz taraflarını da bulunmaktadır.

ÖNCESİ

SONRASI

Gelecek nesillere daha temiz bir çevre bırakmak için su kaynaklarımızı, bitki örtüsünü ve yaşadığımız yerleri koruma konusunda çaba göstermeliyiz.

Doğal ve beşeri çevrede meydana gelen değişimlere örnek verir misiniz? Dağları derlek tüneller yapmamız.

İnsanların boş ve verimli arazileri ekerek tarlaya dönüştürmesi Nehirlerin önünü kapatarak barajlar yapmamız.

İhtiyaçlarımız için doğal kaynakları bazen olduğu gibi bazen de ihtiyacımıza göre değiştirerek kullanırız. Bu değişiklikler olumlu ya da olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir.

Yaşadığımız ile fabrika yaparsak ilimizde iş olanakları artar. İş arayan insanların ilimize göç eder. Bu sayede nüfusun ihtiyacı olan okullar, hastaneler, yollar vb. yapılır. Ancak yapılan fabrika hava kirliliğine neden olabilir. Fazla insanın gelmesi trafik kalabalığına neden olabilir.

Yaşadığımız ildeki akarsuyun önüne bir baraj yaparsak kurak zamanlarda içme suyumuzu karşılayabiliriz. Ayrıca tarım arazilerinin ihtiyacı olan suyu karşılayabiliriz. Ancak yapılan baraj, doğanın dengesini bozabilir. Ayrıca çok yağmur yağduğunda sel ve taşkınlar da oluşabilir.

Notlar ve Düşünceler

Grid for notes and thoughts

Öğrenme çıktısına ait konu özetinin olduğu "Konu Anlatımı" bölümü.

Konudaki püf noktaların vurgulandığı "Aklınızda Bulunsun" bölümü.

Konuya ait öğrencinin kendi notlarını yazabileceği "Notlar ve Düşünceler" bölümü.

Anadolu'nun İlk Yerleşim Yerlerinde Sosyal Hayat

3

Kutucuklarda numaralandırılarak verilen olay, uygarlık ve kavramların numaralarını doğru bir şekilde aşağıdaki tarihe yerleştiriniz.

1 Göbeklitepe MÖ 10000	2 Catalhöyük MÖ 7500	3 Hz. İsa'nın Doğumu Milat
4 Haçlar MÖ 7000	5 İstanbul'un Fethi 1453	6 Çayönü MÖ 8200

Aşağıdaki eşleştirme tablosunda verilen bilgiler öncelikle hangi yerleşim merkezi ile ilgili ise numarasını aşağıdaki kutucuklara yazınız. Not: Bazı maddeleri birden fazla yerleşim yerine yazabilirsiniz.

EŞLEŞTİR

1. Sanlıurfa yakınlarında yaklaşık 12 bin yıl önce inşa edilmiştir.
2. Izgara planlı, taş döşemeli, hücre planlı ve geniş odalı yapılar, binalar inşa etmişlerdir.
3. Yapılan kazılarda arpa ve buğday gibi tahıllara rastlanılmıştır.
4. MÖ 3000'lerde bölgenin etrafı savunma duvarlarıyla çevrilmiştir.
5. Sokakları olmadığından evlerine çatıları üzerinden geçerek tahta merdivenlerle girmişlerdir.
6. Taşlara "T" şekli vererek tek parça hâlinde dikil taşlar yapmışlardır.
7. Sığırı evcilleştirip balıklıkla uğraşmışlardır.
8. İnsanlar tarafından yerleşim yerlerinden uzakta dini amaçla kullanılmıştır.
9. Yapılarda malmeme olarak çoğunlukla kerpiç kullanılmıştır.
10. Beyaz boyalı, sıvalı duvarlara farklı renklerde resimler yapmışlardır.
11. Duvarlara rölyef (kabartma) hâlinde insan ve hayvan figürleri çizmışlardır.
12. Diyarbakır'daki kazılarda obsidiyen (doğal cam) ve bakır küçücek bulunmuştur.

Göbeklitepe	Çayönü	Catalhöyük	Haçlar

Konuyu pekiştirip değerlendirme sağlayan "Etkinlikler" bölümü.

4. ÖĞRENME ALANI Kavramlar Sözlüğü

- Anayasa:** Bir devletin yönetim biçimini belirten, yasama, yürütme, yargı güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, yurttaşların kamu haklarını bildiren temel yasa.
- Antidemokratik:** Demokratik düzenin ve hakların yerleşmesini engelleyen, demokrasiye aykırı olan.
- Aylık:** Doğru diye kabul edilmiş olana, ilkeye, kurala, alışılmışı uygun olmayan.
- ÇİMER:** Anayasa tarafından güvence altına alınan dilekçe ve bilgi edinme haklarının kullanımını kolaylaştırmak için oluşturulmuş dünyanın en büyük kamuoyu iletişim platformu.
- Cumhurbaşkanı:** Ulusun, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı devlet yönetim biçimi.
- Çoğulculuk:** Toplumsal yaşamda her türlü düşüncenin, eğilimin, gerçekliğin var olmasını, eşitliği ve özgürlüğü savunan görüş.
- Çoğulculuk:** Belirli bir durumda sayı üstünlüğü.
- Demokrasi:** Siyasal denetimin doğrudan doğruya halkın ya da düzenli aralıklarla halkın özgürce seçtiği temsilcilerinin elinde bulunduğu, toplumsal ve ekonomik durumu ne olursa olsun tüm yurttaşların eşit sayıldığı yönetim biçimi.
- Demokratik:** Demokrasiye uygun olan.
- Dilekçe:** Bir isteği belirtmek, bir konuda talepte bulunmak, herhangi bir konuda bilgi vermek ya da şikâyetle bulunmak için resmi veya özel kurum ve kuruluşlara, gerçek ve tüzel kişilere yazılan imzalı başvuru.
- Eşitlik:** Yasalar karşısında ve siyasal, toplumsal haklar bakımından yurttaşlar arasında hiçbir ayırım bulunmaması durumu.
- Etkin Vatandaş:** Haklarını ve sorumluluklarını bilen, haklarını yasal yollarla arayan, sorumluluklarını yerine getiren birey.
- Halk:** Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç.
- Hür:** Özgür biçimde.
- İhâl:** Yasa ve düzene uymama.
- Kamuoyu:** Bir konu üzerinde halkın genel düşüncesi.
- Katılımcılık:** Katılımcı olma durumu.
- Kent Konseyi:** Bir kentin yerel yönetimine yurttaşların katılımını teşvik eden, belediye meclisine kent kararı olabilecek önerge verme hak ve yetkisine sahip, demokratik bir üst sivil toplum oluşumu.
- Milletvekili:** Halk oylamasıyla seçilen, parlamento üyeliği olan ve kendisine yasama dokunulmazlığı verilen kişi.
- Millî Egemenlik:** Yönetme yetkisinin millete ait olması, halkın yönetime katılabilmesi.
- Miting:** Bir olaya dikkati çekmek, bir durumu protesto etmek, bir konuyu dile getirmek gibi bir gösteri amacıyla düzenlenmiş, herkesin katılabileceği açık hava toplantısı.
- Muhtar:** Köy veya mahalle tüzel kişiliğinde, yönetimin başında bulunan kişi.

Her öğrenme alanının sonunda o öğrenme alanındaki konularla ilgili kavramları belirten "Öğrenme Alanı Kavramlar Sözlüğü" bölümü.

Etkinlikler

5

Aşağıda bazı kavramlar ve bu kavramların tanımlarını verdimiz. Kutucuklarda yazan bilgilere bakarak bu tanımların öncelikle hangi kavram ile ilgili olduğunu doğru bir şekilde eşleştiriniz.

Sıfır Atık 1	a Gelimizi ve giderimizi doğru anlama ve akıllca kullanma becerisidir.
İhtiyaç 2	b Ülkemizin girişimleriyle Birleşmiş Milletler tarafından Uluslararası Sıfır Atık Günü ilan edilen gündür.
İstek 3	c Yaşamımızı sağlıklı ve daha iyi bir şekilde sürdürmek için kişilikle karşılamak zorunda olduğumuz ürün ve hizmetlerdir.
30 Mart 4	d İsrafın kaçınmayı ve atığın önlenmesini, azaltılmasını, yeniden kullanılmasını ve geri dönüştürülmesini savunan bir projedir.
Finansal okuryazarlık 5	e Hayatımızı sürdürmek için ihtiyaç duyduğumuz ancak elde edip ulaştığımız zaman mutlu olduğumuz ürün ve hizmetlerdir.

B Ben Kimim? Ben Neyim?

- 1 Tarım, sanayi, ormancılık ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlerin kaynağıym.
- 2 Turizm, balıkçılık, hidroelektrik enerji gibi ekonomik faaliyetlerin kaynağıym.
- 3 Kâğıt, kereste ve mobilya sanayisi gibi ekonomik faaliyetlerin kaynağıym.
- 4 Petrokimya, termik santral gibi ekonomik faaliyetlerin kaynağıym.
- 5 Oluşumunda insanların etkisi olmayan, doğada var olan zenginliklerin adiyim.

C Doğru - Yanlış

- 1 Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını için atık yönetimi ve geri dönüşüm oldukça önemlidir.
- 2 Petrol, doğal gaz, kömür gibi madenler yenilenebilen doğal kaynaklar arasındadır.
- 3 İyi bir bütçe için gelir ve giderlerimizi doğru planlamalı ve buna göre alışveriş yapmalıyız.
- 4 Tasarruflu olarak aile ve ülke ekonomisine katkı sağlar, birikimlerimizi ve doğal kaynaklarımızı koruruz.
- 5 Bir ürünün istek mi yoksa ihtiyaç mı olduğunu ayırt etmek için ürünü 10 saniye içinde almamız.

Her öğrenme alanı sonunda tüm konuları pekiştirmek için "Etkinlikler", "Öğrenme Alanı Değerlendirme Testi", "Yazılı Sınav Hazırlık Soruları" bölümü.

ÖĞRENME ÇIKTISI KONTROL LİSTEM

	KODU	ÖĞRENME ÇIKTISI	SAYFA	😊	☹️
1. ÖĞRENME ALANI	SB.5.1.1	Dâhil olduğu gruplar ve bu gruplardaki rolleri arasındaki ilişkileri çözümleyebilme	7-10 Arası		
	SB.5.1.2	Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini yorumlayabilme	11-15 Arası		
	SB.5.1.3	Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katkı sağlayabilme	16-19 Arası		
2. ÖĞRENME ALANI	SB.5.2.1	Yaşadığı ilin göreceli konum özelliklerini belirleyebilme	37-43 Arası		
	SB.5.2.2	Yaşadığı ilde doğal ve beşerî çevredeki değişimi neden ve sonuçlarıyla yorumlayabilme	44-50 Arası		
	SB.5.2.3	Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlikleri düzenleyebilme	51-60 Arası		
	SB.5.2.4	Ülkemize komşu devletler hakkında bilgi toplayabilme	61-67 Arası		
3. ÖĞRENME ALANI	SB.5.3.1	Yaşadığı ildeki ortak miras öğelerine ilişkin oluşturduğu ürünü paylaşabilme	85-90 Arası		
	SB.5.3.2	Anadolu'da ilk yerleşimleri kuran toplumların sosyal hayatlarına yönelik bakış açısı geliştirebilme	91-95 Arası		
	SB.5.3.3	Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarını karşılaştırabilme	96-105 Arası		
4. ÖĞRENME ALANI	SB.5.4.1	Demokrasi ve cumhuriyet kavramları arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme	123-128 Arası		
	SB.5.4.2	Toplum düzenine etkisi bakımından etkin vatandaş olmanın önemine yönelik çıkarımda bulunabilme	129-132 Arası		
	SB.5.4.3	Temel insan hak ve sorumluluklarının önemini sorgulayabilme	133-137 Arası		
	SB.5.4.4	Bir ihtiyaç hâlinde veya sorun karşısında başvuru yapılabilecek kurumlar hakkında bilgi toplayabilme	138-143 Arası		
5. ÖĞRENME ALANI	SB.5.5.1	Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini yorumlayabilme	161-167 Arası		
	SB.5.5.2	İhtiyaç ve isteklerini karşılamak için gerekli bütçeyi planlayabilme	168-171 Arası		
	SB.5.5.3	Yaşadığı ildeki ekonomik faaliyetleri özetleyebilme	172-177 Arası		
6. ÖĞRENME ALANI	SB.5.6.1	Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerini tartışabilme	189-193 Arası		
	SB.5.6.2	Teknolojik ürünlerin bilinçli kullanımının önemine ilişkin ürün oluşturabilme	194-199 Arası		